

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פרשת פינחס

יט' תמוז תש"פ

הפטרה: דברי ירמיהו
יציאת השבת ר"ת 21:16
גיליון 580

יציאת השבת:

20:33

ירושלים: 20:29

כניסת השבת:

19:20

ירושלים: 19:12

הנני נתן לו את בריתי שלום הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

בפרשה הקודמת, פרשת בלק, יוצאת עצתו הרעה של בלעם לפועל. אמנם הניסיון לקלל את ישראל לא הצליח וקללותיו של אותו רשע הפכו לברכות. ואולם עצתו להזנות את בנות מדיין לבני ישראל מצליחה, והעם נופל בחטא זה.

הגדיל לעשות ברוב חוצפה נשיא בית אב לשבט שמעון זמרי בן סלוא בהקריבו את כזבי בת צור לפני משה ולעיני העדה. באומרו למשה: משה, זו אסורה או מותרת? אם תאמר אסורה, בת יתרו שהיה כהן מדיין, מי התירה לך? (כמובן, שאין זו שאלה, כי צפורה התגיירה, והיה זה עוד קודם מתן תורה, אז נכנסנו כולנו תחת כנפי השכינה). לעומת בכיים של העדה, פנחס עושה מעשה ודרך פלאית ובסייעתא דשמיא (כמובא במסכת סנהדרין פב, א). הורג את זמרי ואת כזבי בת צור.

למרבה הפלא, מעשהו של פנחס עורר תסיסה בעם. בניגוד למחשבה, שמיד הכל יודו לו שבזכותו נעצרה המגפה. הם טענו כי בדמו של פנחס מפעפע דמו של אבי אמו – יתרו המדייני שפיטם עגלים לעבודה זרה ונחר אותם, והנה נכדו פנחס, הרג נשיא שבט מישראל.

לפיכך בא הכתוב ויחסו לאהרון הכהן עליו נאמר שהיה "אוהב שלום ורודף שלום", וכל הקורבנות שהקריב היו לשם שמים. כך גם מעשהו של פנחס היה לשם שמים ללא כל פניה אישית. ולפיכך גם שכרו היה: "הנני נתן לו את בריתי שלום", כפי שמעשהו היה לא של מלחמה אלא מעשה של שלום.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריא מספר חשבון: 123459

מועדי ישראל – פטוי לאמונה בה'

בפרשה מוזכרת פרשת המועדים, ובה פירוש מועדי ישראל. על החובה לכבדם והעונש למזלזל בהם מובא: **רבי אלעזר המודעי** ואמר, **המחלל את הקדשים, והמבזה את המועדות, והמלבין פני חברים, והמפר בריתו של אברהם אבינו עליו השלום, והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה, אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים, אין לו חלק לעולם הבא:** **אבות ג, יב.**

רבי אלעזר המודעי - היה מתלמידיו של רבן יוחנן בן זכאי. מוצאו של רבי אלעזר, כפי שמעיד כינויו היה ממודיעין, עירם של החשמונאים. עיקר מאמריו עסקו באגדה ובפירוש המקראות. רבן גמליאל דיבנה היה רגיל לומר עליו (שבת נה, ב מגילה טו, ב ועוד): "עדיין צריכים אנו למודעי".

ואולי רמז יש כאן בכינויו מודעי - שהיה מודיע לחכמים את פירוש המקראות או שהיה ידוע בפירושו למקראות, ולכל זה זכה בזכות צדקותו וחסידותו הגדולה כמרומו בשמו אלעזר, האל - עזר וכפי שיבואר להלן.

במאמרו היחיד במשנה באבות, מונה רבי אלעזר המודעי חמשה חטאים, שהעושה אותם אין לו חלק לעולם הבא. מה מייחד את החטאים הללו משאר עבירות? נראה, כי בעוד שיתר העבירות נעשים מתוך התגברות יצרו של האדם עליו, הרי שעבירות אלו נעשות מתוך כפירה וביזוי דבר ה' וכך דרשו בברייתא (סנהדרין צט, א) את הנאמר בתורה (במדבר טו, ל-לא): "והנפש אשר תעשה ביד רמה מן האזרח ומן הגר את ה' הוא מגדף ונכרתה הנפש ההיא מקרב עמה, כי דבר ה' בזה ואת מצוותו הפר, הכרת תכרת הנפש ההיא עוונה בה". וכך דרשו: "כי דבר ה' בזה ומצוותו הפר הכרת תכרת - זה האומר אין תורה מן השמים. דבר אחר: כי דבר ה' בזה - זה אפיקורוס. דבר אחר: כי דבר ה' בזה - זה המגלה פנים בתורה, ואת מצוותו הפר - זה המפר ברית בשר. הכרת תכרת, הכרת - בעולם הזה, תכרת - לעולם הבא. מכאן אמר רבי אלעזר המודעי: המחלל את הקדשים, והמבזה את המועדות והמפר בריתו של אברהם אבינו, והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה, והמלבין פני חבירו ברבים, אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים - אין לו חלק לעולם הבא".

יש אדם החוטא בגופו שיצרו תוקפו לעבור עבירה. ואולם חמור ממנו החוטא בנפשו, כלומר, החוטא מתוך אידיאל ועקרון מחשבתו, עונשו של זה 'הכרת תכרת': הכרת - בעולם הזה, תכרת - לעולם הבא. חמשת החטאים המנויים כאן כוללים את חמשת הדעות הכפרניות לכל קדושה באמונה היהודית.

המחלל את הקדשים - שאינו נזהר בקדשים כהלכה, והוא מטמא אותם, או שהוא נהנה ומועיל בהם, או שהוא מטיל בהם מום, או שהוא מוציאם חוץ למקומם, (קדשי קדשים חוץ לעזרה, וקדשים קלים חוץ לירושלים). כל זה בכלל 'המחלל את הקדשים'. וכיון שהוא מחלל אותם במזיד, מוכח הדבר שהוא כופר בקדושתם ואינו מאמין שבאה עליהם מצוות ה', (הרמב"ם בפירושו למשניות). הגמרא (במסכת פסחים נו, א) מספרת על שתי צווחות שצווחה העזרה על כהנים שלא נהגו כשורה בעבודת הקודש וביניהם: יששכר איש כפר ברקאי, שהיה מכבד את עצמו ומחלל קדשי שמים, שהיה כורך ידיו בשיראים בשעת עבודת הקורבנות. וחציצה פוסלת בקדשים שכתוב: 'ולקח הכהן', צריך שיקח בעצמו ועוד שדרך בזיון הוא. ומה היה גמולו? פעם ישבו מלך ומלכה מבית חשמונאי לסעודה, המלך אמר: בשר הגדי טוב למאכל יותר מן הכבש. והמלכה אמרה: בשר הכבש טוב למאכל יותר מן הגדי. אמרו: יבוא הכהן הגדול שהוא מעלה קורבנות בכל יום ונשאלנו. כשבא הראה בידו בדרך צחוק ואמר: אם בשר הגדי היה טוב יותר היו מעלים אותו לקורבן התמיד. המלך שנעלב מהתנהגותו של הכהן אמר: הואיל ואין עלי אימת מלכות יקוצו את ידו הימנית. נתן שוחד לעבדי המלך וחתכו לו את ידו השמאלית. שמע המלך וגזר שיחתכו לו את ידו הימנית, כך שנשאר גידם בשתי ידיו. אמר רב יוסף: ברוך המקום ששילם גמולו של יששכר איש כפר ברקאי בעולם הזה.

המעייין יראה כי במעשה זה קיבל יששכר הכהן גמולו מידה כנגד מידה. כמו שנהג מנהג בזיון וחלל הקודשים בידיו כנגד מלכו של עולם, כך נהג בזיון בידו כנגד אותו המלך, ואף המלך אמר: כיון שאין עליו אימת מלכות יקוצו את ידו הימנית. ושוב זלזל בדבר המלך בנותנו שוחד שיקוצו את ידו השמאלית ונענש בשנית שקצצו גם את ידו הימנית, כיון שכך על ידיו שיראים בשעת העבודה ולא חש לאימת מלכו של עולם ובזה ניחא שלא פירשו שם המלך והמלכה.

גם דברי רב יוסף מובנים היטב בהקשר למשנתנו. שהרי המחלל את הקדשים עונשו חמור - "הכרת תכרת", הכרת - בעוה"ז, תכרת - בעוה"ב. והנה על ידי שקיבל יששכר איש כפר ברקאי כל הרואה אומר ברקאי ואת עונשו בעולם הזה ככרת, בכריתת שתי ידיו, עשה תשובה ולא נכרת מן העוה"ב.

והמבזה את המועדות - שעושה בהם מלאכה, (אמנם חלקו הראשונים אם מדובר דווקא בעושה מלאכה במועד ממש או אפילו בחולו של מועד). וכאמור בפסחים (ק"ה, א): "אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה: כל המבזה את המועדות כאילו עובד עבודה זרה. שנאמר: 'אלהי מסכה לא תעשה לך' וסמוך לו: 'את חג המצות תשמור'". כיון שהוא מבזה את המועדות מראה שכופר באמונה שהקב"ה ברא את העולם ומנהיגו והוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים. והלוא כל המועדות הם עדות להשגחתו התמידית של בורא עולם על עמו ישראל.

והמלבין פני חברו ברבים - המעליב את חברו בפני הרבים. ובגמרא (בבא מציעא נח, ב): כל המלבין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים, שאנו רואים שבתחילה פניו מסמיקות ומאדימות ולבסוף חיזורות ולבנות.

עוד אמרו שם, שהמלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא, והוא כדעת תנא דידן. וממעשה יהודה ותמר (בראשית לח, כה) שהוציאנה להישרף על שהרתה (ליהודה), למדו שנוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים (כתובות סז, ב). ופירש רש"י: "לא רצתה להלבין פניו ולומר ממך אני מעוברת, אלא 'לאיש אשר אלה לו'.

אמרה: אם יודה מעצמו, ויהא לאו ישרפוני, ואל אלבין פניו". ולפי דרכנו, המלבין פני חברו ברבים, מראה לעין כל כי כופר הוא באמונה שהאדם נברא בצלם אלוקים. ואפילו בזמן שיש חובה לאדם להוכיח את חברו החוטא כבר הזהירה התורה: 'ולא תשא עליו חטא'. והמפר בריתו של אברהם אבינו עליו השלום - שלא מל את בנו, או שלא מל את עצמו כשלא נימול בילדותו. וכן המושך את ערלתו לכסות את מילתו, כדי שלא יהא ניכר שהוא מהול. ובזה כופר הוא בקדושתו של עם ישראל, שהעורלה מאוסה היא שנתגנו בה הגויים, שנאמר: 'כי כל הגויים ערלים' ואילו המל את עצמו נקרא שלם, וכן הוא אומר באברהם: 'התהלך לפני והיה תמים ואתנה בריתי ביני וביניך'.

והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה - בתלמוד (סנהדרין צט, ב) נאמרו מספר פירושים: הכופר במה שכתוב בתורה. וכן המבזה תלמיד חכם או מבזה חברו בפני תלמיד חכם. ויש סוברים שהוא כמנשה המלך, שהיה יושב ודורש בהגדות של דופי ומתלוצץ בדברי תורה ואמר: "וכי לא היה לו למשה לכתוב אלא "ואחות לוטן תמנע ותמנע היתה פלגש לאליפז..." ובירושלמי (מסכת פאה פ"א, ה"א) אמרו: זה האומר אין תורה מן השמים, והקשו שהאומר אין תורה מן השמים אין לו חלק לעולם הבא? אלא זה העובר על התורה בפרהסיא כגון יהויקים מלך יהודה וחבריו. הצד המשותף לכל הפירושים הנ"ל הוא הכפירה והזלזול בקדושתה של התורה, מצוותיה ולומדיה.

אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים, אין לו חלק לעולם הבא - אם בשאר עבירות אפשר לסגור על האדם ולומר שיצרו תקפו, הרי עבירות אלו חמורות הן, שהעושה אותן כופר בעיקרי האמונה והוא בכלל הכתוב (במדבר טו, לא): "כי דבר ה' בזה ומצוותיו הפר הכרת תכרת".

הלכות בין המצרים

א. שלושת השבועות, שמתחילים מליל י"ז בתמוז ונמשכים עד תשעה באב, הם ימים של צער, שעליהם נאמר (איכה א, א): "כָּל־רִדְפָהּ הַשְּׁיִגוּהָ בֵּין הַמְּצָרִים". ולכן המליצו חכמים לנקוט במשנה זהירות בימים אלו שמועדים לפורענות, למשל, ההולכים לטיול או לרחוץ בים, אף שתמיד צריכים להיזהר ולשמור את הנפש, בימים אלו יזהרו יותר. תקנו חז"ל לקרוא בשלוש השבתות שבין המצרים הפטרות העוסקות בפורענויות. ובשבע השבתות שאחר תשעה באב, קוראים שבע הפטרות של נחמה.

ב. נוהגים להיזהר שלא לאכול פרי חדש בימים אלה, מליל י"ז בתמוז עד אחרי תשעה באב, כדי שלא יצטרכו לברך עליו "שהחיינו". ומותר לברך שהחיינו על פרי חדש בשבתות שביעיתיים, ובפרט שיש צורך בדבר משום כבוד שבת. אולם לאחר ראש חודש אב, אין ללבוש בגדים חדשים אף בשבת. מי ששכח בימי בין המצרים שפרי זה הוא חדש, וטעה וברך עליו בימות החול ברכת הנהנין, ולפני שטעם נזכר שהוא פרי חדש, יברך שהחיינו ואכל מהפרי.

ג. יוצאי אשכנז וחלק מהספרדים, ובתוכם יוצאי מרוקו וג'רבה, נוהגים שלא להסתפר בשלושת השבועות. ושאר הספרדים נוהגים להחמיר בזה בשבוע שחל בו תשעה באב בלבד. וכן לגבי נישואין, נהגו האשכנזים והתימנים ורוב הספרדים, שלא לערוך נישואין בכל שלושת השבועות, ושאר הספרדים מקילים בזה, ורק מראש חודש אב אין עורכים נישואין.

ד. כתבו האחרונים, שאסור לערוך ריקודים ומחולות מי"ז בתמוז ועד תשעה באב (מ"א תקנא, י). ובכלל זה אסרו בימים אלו נגינה ושמיעת כלי זמר. לפיכך אסור לקיים בשלושת השבועות חוגי הרקדה, קונצרטים וערבי שירה, וכן אסור להשתתף בהם. מותר ליהודי שמתפרנס מנגינה לנגן לצורך פרנסתו במסיבות של גוים עד סוף חודש תמוז, ואף שהוא מנגן שם נגיני שמחה, אין הוא שמח כל כך מפני שהוא טרוד בעבודתו, אבל מראש חודש אב ואילך לא ינגן (באו"ה תקנא, ב).

ה. נהגו ברוב קהילות ישראל, שלא לישא אשה בשלושת השבועות. ואף שמעיקר הדין איסור נשיאת אשה בימי האבלות על החורבן חל רק על נישואי רשות, היינו על מי שכבר יש לו בן ובת וקיים בהם מצוות פריה ורביה, אבל מי שעדיין לא קיים את המצווה, היה רשאי לישא אשה אפילו בתשעת הימים. אולם כיוון שימים אלו הם ימי פורענות, נהגו שלא לערוך בהם שום נישואין, מפני שראוי שהנישואין יערכו בסימן טוב ובמזל טוב, ובימים אלו אין סימן טוב ומזל טוב. ויש מהספרדים שנהגו להימנע מנישואין רק בתשעת הימים.

ו. מסיבת אירוסין ביתית וצנועה, שהיא מסיבה על הסכמת בני הזוג להינשא, כיוון שיש בה צד של מצווה, מותר לקיימה עד ראש חודש אב. אבל מסיבת אירוסין גדולה אסור לעשות בשלושת השבועות. ובתשעת הימים שצריך למעט בהם בשמחה, אסור לקיים אפילו מסיבת אירוסין ביתית וצנועה. אבל מותר להורי החתן והכלה להיפגש ולקבוע את תנאי החתונה. [הגר"מ אליהו זצ"ל]

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - גלב"ע יב' תמוז תשע"ז

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאח ציטרון. שרה בת שמחה. ציפורה ויהושע לוי. ביבה אלימלך. ישי הלוי. עוז בן עישה. תקוה בת עזיה. אלגרה בת ג'אן. אסנת בת זהבה. מול בת ענלה. אברהם בן רחל. רחמים בן סולמנה. הראל בן אביגיל. אילנה בת סליחה. ישי ורחל לוי. חנה בת זוהרה. מיטל מוריה אדרי. יוסף בן מיכל. יצחק דרעי הי"ו. להחזרת נעדי צה"ל ושבייזי ובהם: אורון שאול, דוד גולדן, גיא חבר, רון ארד, יהודה כץ, צבי פלדמן, יהונתן פולארד הי"ו. לעילוי נשמת: הגר"ע יוסף זצוק"ל. הגר"מ אליהו זצוק"ל. רבי מסעוד מלול זצ"ל. רבי יצחק שושן זצ"ל. רבי יעקב שושן. יונה יונה. סופר מנחם. מוקסים חיים דרעי. דרב אברהם צוקרמן. נחיר תום. ישראל אברהם נתן. שלמה בן מרים. יצחק ועמרם אטאם. אורן מועלם. אליהו טייטל. דוד רוזנברג. עמוס דמרי. רדי שלמה. סימנטוב משה יהודה. ישראל בן שושנה. נעים משה. ארז מורח. יצחק ושמחה אילוז. נסים וסוליקה שושן. נדירה שכמען. מנרה לוי. ליט שבת דעה יצחק. אסתר חוד. אסתר בת תורה. אליהו בת פריחה. תירצה זשקון. אסתר וענבר טרם. דניאל אלמליח. יצחק ולאח: אסתרנו. אליהו אדרי. עזיה עמיס. רות יעקב. חיה רחל לוי. יונה שרעבי. מרים יהודה. נעמה בת מנחם. לאחיה מוד. זוהרה בת דעה. עליה כץ. שרה אליאל. מיסאל ועקב. חסיה ששפטט. עישה דוד. בסיס דודי. כמישה כדן. אליס טובל. איליה שרד ז"ל. ולע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדור, שושנה רוזה, רפאל פריצי, וציעליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה